

Poznań dnia 23 maja 2023

dr hab. inż. arch. Adam Nadolny, prof. PP
Politechnika Poznańska, Wydział Architektury
Instytut Architektury, Urbanistyki i Ochrony Dziedzictwa
Zakład Historii, Teorii i Ochrony Dziedzictwa
ul. Jacka Rychlewskiego 2, 61-131 POZNAŃ
adam.nadolny@put.poznan.pl

R E C E N Z J A

Rozprawy doktorskiej Pani mgr Marty Emilii Dziewieckiej
pt. "Architektura modernistyczna w filmie polskim z lat 1929-1939"
Wykonana na zlecenie Wydział Architektury, Politechniki Warszawskiej

1. Tematyka problematyki naukowej poruszona w rozprawie.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska została przygotowana pod kierunkiem naukowym Pani dr hab. inż. arch. Anny Dybczyńskiej-Bułyszko, prof. PW. Praca składa się z 3 głównych rozdziałów tematycznych, podzielonych na podrozdziały rozwijające wątki badawcze zarysowane w rozdziałach głównych. Dysertacja liczy 449 stron, wraz ze spisem literatury, tabelami oraz fotografiami, które zostały umieszczone nie w tekście pracy, ale na jej końcu. Taki podział pracy wydaje się jak najbardziej słuszny z punktu widzenia prezentacji badanego materiału naukowego.

Na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat powstały liczne opracowania i publikacje, badające znaczenie i jakość polskiego modernizmu międzywojennego. Nie mniej jej jednak zabrakło w nich poszukiwania związków pomiędzy architekturą, urbanistyką a ruchomym obrazem, jakim było kino w początkach XX wieku. Należy także wspomnieć, że estetyką obrazu filmowego byli zafascynowani także czołowi europejscy moderniści tego okresu.

Obraz filmowy jest tym z nośników, który pozwalał na obserwowanie architektury w ruchu. To właśnie dzięki jego naturze możemy dzisiaj oglądać przeszłość w 3 wymiarze a nie tylko na planach i przekrojach w czasopiśmie z epoki. Poszukiwanie znaczenia modernizmu zapisanego w obrazie filmowym, jak ukazały badania Autorki nie było przedsięwzięciem łatwym i jednorodnym. Recenzent, w pełni zgadza się z Autorką rozprawy w kwestii, że jej praca może być traktowana, jako uzupełnienie luki w badaniach nad polską architekturą modernistyczną z lat 1929-1939. Badania prowadzone przez Autorkę pozwoliły z jednej strony na zdefiniowanie zagadnienia oraz pola

badawczego, zjawiska modernizmu w polskim filmie lat 20-30 XX wieku, tym samym otworzył pole do nowych badań w tej kwestii, które mogą być realizowane w przyszłości.

2. Charakter rozprawy

Rozprawa ma charakter przeglądowny, z uwagi na dostępność materiału badawczego związanego z polskimi produkcjami filmowymi lat 1929-1939. Biorąc pod uwagę kataklizm drugiej wojny światowej, i to, co zostało po niej w polskich archiwach możliwe było przeprowadzenie badań na poziomie zaproponowanym przez Autorkę. Można śmiało stwierdzić, że Autorka rozprawy starała się pozbierać i poszywać obraz polskiego modernizmu międzywojennego rozproszony w różnych źródłach filmowych fabularnych i dokumentalnych jednocześnie.

Mając świadomość, w jak ubogim kraju pod względem, badanego zagadnienia żyjemy, Autorce pracy udało się dokonać, ciekawych odkryć oraz spostrzeżeń dotyczących związków obrazu filmowego i modernizmu międzywojennego. Widzianego, jako kierunek elitarny lub egalitarny jednocześnie w zależności od badanego obrazu filmowego i jego fabuły. Szeroka panorama prezentowanego zagadnienia w pracy jest w tym przypadku wartością dodaną a nie wadą wynikającą z błędnych wyborów badaczki.

Autorka zbierając, fragmenty przeszłości, starała się ukazać modernizm w różnych skalach, miejskiej, w postaci poszczególnych budynków, założeń urbanistycznych a także wnętrz. Ta pewnego rodzaju „wybiórczość” materiału daje nam możliwość ukształtowania w naszej wyobraźni obrazu nowoczesnej modernistycznej Polski, w ruchu klatek filmowych. Bardzo dobrze się stało, że powstała kolejna praca, badająca związki architektury i filmu. Dzięki takiemu działaniu, polska historia architektury, dość szybkim krokiem zbliża się do standardów światowych. Jako recenzent rozprawy oraz autor artykułów i książek w tej tematyce, bardzo się cieszę, że mogę uczestniczyć w narodzinach, kolejnej pracy z cyklu „architektura w filmie”.

3. Analiza źródeł oraz materiałów badawczych

Materiał źródłowy dla niniejszej pracy stanowiły zachowane obrazy filmowe, literatura przedmiotu, publikacje naukowe a także zachowane fotostaty z filmów. Zgromadzony materiał został skatalogowany oraz przeanalizowany przez Autorkę pod kątem przyjętego dla pracy aparatu badawczego. Na potrzeby dysertacji Autorka przeanalizowała 69 produkcji filmowych, z których aż 44 to filmy fabularne, 24 filmy krótkometrażowe, 18 kronik tygodniowych PAT (Polska Agencja Telegraficzna), oraz 6 produkcji prywatnych. Pozostały materiał to filmy dokumentalne oraz propagandowe. Przedstawiony w rozprawie sposób analizy źródeł oraz materiałów badawczych został przygotowany przez doktorantkę prawidłowo. Chciałbym jednak wspomnieć, że w spisie literatury zabrakło kilku moim zdaniem interesujących pozycji min. Czesława Miłosza, „Wyprawa w dwudziestolecie”, czy chociażby Witolda Gombrowicza „Ferdynand”. Na pewno dodałyby innego światła na kwestie mieszkalnictwa czy też obrazu przedwojennej Warszawy.

4. Rozwiązanie postawionych w rozprawie problemów badawczych

Autorka rozprawy starała się ukazać różnorodność polskiego modernizmu, widzianego przez pryzmat kina. Udało jej się zwrócić uwagę na fakt, iż, obraz architektury to nie tylko sama dekoracja, tzw. drugi plan, ale istotny

szczegół filmu. Starła się podchodząc do zagadnienia, odnieść się także do czołowych publikacji w tym zakresie powstałych na łamach periodyków z epoki, czyli okresu lat 1929-1939. Wyciągnięte w wyniku prowadzenia badań wnioski, pozwoliły Autorce na umieszczenie swoich rozważań w grupie postępowych badaczy europejskich i światowych zajmujących się szeroko pojętymi związkami architektury i filmu. Autorka dysertacji w świadomy dla dojrzałego badacza sposób starła się ukazać, które z obrazów modernizmu były rzeczywistymi obiektami lub założeniami przestrzennymi a które z nich dobrze zaprojektowaną scenografią filmową. Ukazała także wykorzystania architektury modernistycznej w filmie w odniesieniu do historycznych tekstów oraz opinii publikowanych w prasie np. Wiadomościach Literackich i innych.

Ważnym elementem badań była kwestia udziału architektów w tworzeniu dekoracji filmowych, wielu z nich było absolwentami warszawskiej szkoły architektury. Także kwestia pewnych kanonów wykorzystania modernizmu była także przez Autorkę dyskutowana i katalogowana. W przypadku modernizmu w filmie lat 20 i 30 XX wieku możemy także mówić o wnętrzach, które z natury rzeczy również odzwierciedlały, obiegową opinie o modernizmie zamkniętą w triadzie przestrzeni sterylnej, funkcjonalnej i eleganckiej jednocześnie.

Autorce udało się także, wyszczególnić, które z ikon polskiego modernizmu międzywojennego pojawiały się w filmach fabularnych, były to min. Pensjonat „Patria” Jana Kiepury w Krynicy, Dom Prasy w Warszawie i inne, zestawienie tabelaryczne w końcowe części pracy. Resumując przedstawione w rozprawie problemy badawcze zostały przez doktorantkę opracowane prawidłowo

5. Oryginalność rozprawy przedstawiona do recenzji

Rozprawa doktorska Pani mgr Marty Emilii Dziewieckiej pt. „*Architektura modernistyczna w filmie polskim z lat 1929-1939*” jest oryginalnym dziełem naukowym, które poprzez zastosowanie odpowiedniego warsztatu naukowego spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim w dziedzinie nauk inżynierjno-technicznych, dyscyplinie architektura i urbanistyka. Praca jest samodzielnym wkładem Autorki w badania dotyczące zagadnienia historii architektury pierwszej połowy XX wieku w odniesieniu do obrazu filmowego. W stosunku do obecnego stanu wiedzy recenzowana praca jest nowym i jednocześnie kompleksowym ujęciem poruszanego zagadnienia. W pracy zastosowano oryginalny, dostosowany na potrzeby rozważań Autorki aparat badawczy.

6. Analiza oraz interpretacja otrzymanych wyników

Autorka w zwięzły oraz logiczny sposób zredagował otrzymane wyniki i poddał je analizie oraz zakończyła część badawczą pracy bardzo rozbudowanym podsumowaniem, w którym odniosła się także do udowodnienia tezy pracy. Autorka w przedstawionej do recenzji rozprawie posłużył się prawidłową metodologią badawczą i wiedzą z zakresu prowadzeni badań naukowych w dyscyplinie architektura i urbanistyka. Podsumowując analiza materiałów, oraz interpretacja otrzymanych wyników badań w recenzowanej pracy została przeprowadzona przez doktorantkę prawidłowo w czytelny i klarowny sposób.

7. Słabe strony rozprawy oraz jej wady

Przedstawiona do recenzji rozprawa została przygotowana starannie pod względem wydawniczym nie mniej jednak nie jest wolna od pewnych drobnych wad językowych i graficznych, które w całościowym ujęciu nie

podważają jej walorów naukowych i dydaktycznych. W przypadku publikacji praca powinna zostać poddana profesjonalnej korekcie redakcyjnej, oraz osobnym recenzjom wydawniczym.

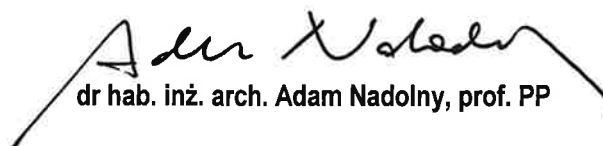
Uwaga dotycząca fotografii, powinny zostać umieszczone w miejscach cytowania w tekście a nie na końcu pracy w postaci załączników. W dyscyplinie architektura i urbanistyka obraz – fotografia odgrywa bardzo ważną rolę. Pozwalając sobie na dygresję w tej kwestii pisząc o obrazie Autorka, sama zabiła swoją pracę wyrzucając z niej wszystkie obrazy w pewny sensie na „niechciany margines”. Można odnieść wrażenie, że dla Autorki, tekst jest ważniejszym elementem składowym dysertacji niż obraz, jak opisywany przez nią modernizm w filmie czekał na odkrycie i przebadanie.

Wnioski końcowe

Autorka przedstawionej do recenzji rozprawy wykazała się samodzielnym, twórczym oraz kreatywnym podejściem do analizowanego zagadnienia. Należy podkreślić fakt naukowego odniesienia do badanego tematu oraz znajomość metod i technik badawczych. Umiejętność wykorzystania przyjętego w pracy aparatu badawczego zasługuje na podkreślenie. Niniejsza praca w moim przekonaniu jest ciekawym głosem w dyskusji nad odmienianym pojrzeniem na architekturę polskiego modernizmu okresu dwudziestolecia międzywojennego widzianego przez pryzmat filmu fabularnego, dokumentalnego oraz propagandowego epoki.

Podsumowując recenzowana rozprawa doktorska Pani mgr Marty Emilii Dziewieckiej pt. "Architektura modernistyczna w filmie polskim z lat 1929-1939" jest zgodna z przyjętymi standardami dla pracy doktorskiej w naukach inżyniersko-technicznych, dyscyplinie naukowej architektura i urbanistyka. Przeprowadzając swoje dowody Autorka rozprawy wykazała się wiedzą teoretyczną oraz ukazała naukowy charakter swoich badań. Mając na uwadze przeprowadzone przez Autorkę badania z zakresu historii architektury pierwszej połowy XX wieku, oraz ich unikalny charakter wnoszę o wyróżnienie recenzowanej rozprawy. Dokonane badania ukazujące obraz polskiego modernizmu w filmie z lat 1929-1939, są badaniami pionierskimi. Po raz pierwszy Autorka rozprawy zebrała większość istniejących oraz zachowanych polskich filmów oraz poddała je analizie jak w przedstawionej pracy. Niewątpliwe walory naukowe i dydaktyczne dysertacji zasługują na podkreślenie i wyeksponowanie.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska spełnia wymogi zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi w szkolnictwie wyższym na terenie RP. Niniejszym wnoszę o jej dopuszczenie do publicznej obrony na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej.

dr hab. inż. arch. Adam Nadolny, prof. PP